

Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

Ert dnr NV-05919-17
Vårt dnr R-2024-17

Malmö den 12 augusti 2024

REMISSVAR: Naturvårdsverkets vägledning om masshantering och användning av massor i anläggningsarbeten – riskbedömning

Avfall Sverige är kommunernas branschorganisation inom avfallshantering. Vi företräder Sveriges samtliga kommuner och därigenom indirekt även landets alla invånare. Avfall Sverige har också cirka 150 privata företag som associerade medlemmar.

Avfall Sveriges medlemmar arbetar enligt avfallshierarkin dvs. att förebygga att avfall uppstår, att mer återanvänds och att avfall som uppstår återvinns och tas om hand på ett miljö- och hälsoskyddsmässigt godtagbart sätt i landets alla kommuner. Kommunernas avfallshantering är ett viktigt bidrag till den samlade miljö-, klimat- och samhällsnyttan. Vår vision är "Det finns inget avfall".

1.	Sammanfattning	2
2.	Övergripande kommentarer	3
3.	Syfte, målgrupp, avgränsning, innehåll (kap. 1)	4
4.	Utgångspunkter för en hållbar masshantering (kap. 2)	4
5.	Verksamheter som hanterar massor (kap. 3)	5
6.	Uppkomst av massor (kap. 4)	5
7.	Mottagning och bearbetning (kap. 5)	6
8.	Användning av massor – Bedömning av provningsnivå (kap. 6)	6
9.	Generella riktvärden (kap. 7)	8
10.	Olika typer av massor (kap. 8)	9
11.	Platsspecifik riskbedömning (kap. 9)	10

1. Sammanfattning

- Det är bra att vägledningen använder begreppet MRR-, KM- och MKM-massor.
- Den diskussion Naturvårdsverket för kring införandet av begreppet ”naturliga massor”, är positiv. Däremot kan det bli förvirrande att införa ett nytt begrepp som dessutom kan missuppfattas.
- Vägledningen synes medföra att tillsynsmyndighetens krav på icke-passiv skyddsåtgärd kan medföra att en anmälningspliktiga åtgärder anses tillståndspliktiga enbart med anledning av detta krav. Effekterna av detta kan vara alltför långtgående.
- Det är bra att Naturvårdsverket förtydligar att gällande riktvärden inte sällan överskrids för vissa ämnen i lokala och/eller nationella bakgrundshalter och att en platsspecifik bedömning kan medföra att detta kan accepteras.
- De olika mängdbegränsningarna kopplade till bedömning med hjälp av totalhalt respektive laktest behöver tydliggöras.
- Vägledningen bör ange en lägsta gräns: att det för helt ringa volymer kan vara helt orimligt att utan särskilda skäl kräva redovisning av totalhalter.
- För vissa typer av massor, som återvunnet stenmaterial, borde det anses tillräckligt med en visuell kontroll i stället för att provtagning alltid ska krävas.
- Ett nationellt eller regionalt kartsystem hade kunnat minska behovet av onödiga provtagningar och laktester där detta redan gjorts för ett område.
- Rekommendationen att kontrollera mottagaren bör begränsas till de fall där massorna är avfall eller mottagarkontroll är av betydelse för att säkerställa att biproduktkriterierna är uppfyllda.
- Det är bra att slaggrus nämns, så att det görs tydligt att handboken är relevant för denna materialkategori.
- Vägledningen hade kunnat kortas ner genom att baland annat ta bort upprepande text.
- Det hade varit en stor fördel om vägledningen kompletterades med dels en överblickande sammanfattning, dels en återkommande utbildning för tillsyns- och provningshandläggare i tillsynsvägledande myndigheternas regi.

2. Övergripande kommentarer

Avfall Sverige tackar för möjligheten att lämna remissvar.

Naturvårdsverket anger att den befintliga vägledningen (handboken) för masshantering och återvinning av avfall i anläggningsändamål delas upp i fyra olika delar:

- I. Undersökning av avfallens kvalitet (senaste version 2023)
- II. Sammanställning av rättspraxis (2021, under uppdatering)
- III. Lagstiftning (remitteras senare) och Tolkning av centrala begrepp (2023)
- IV. Miljö- och hälsomässigt lämplig återvinning: Riskbedömning för hållbar masshantering, d.v.s. föreliggande remiss. Denna del ska alltså vara ett dokument och inte två, som ursprungligen avsetts. Ett första delförslag remitterades 2023 och Avfall Sverige lämnade yttrande den 2 oktober 2023 (NV-05919-17).

Avfall Sverige kan konstatera att vägledningen i praktiken också kompletteras av, och behöver vara samordnad med, Naturvårdsverkets vägledning för efterbehandling av förorenade områden (avhjälpande), bland annat dess del Bakgrundshalter i mark.

Avfall Sveriges årsmöte har fastställt ett antal ståndpunkter som är vägledande för Avfall Sveriges ställningstaganden och åtgärder för att utveckla avfallshanteringen och kommunernas roller. Bland annat följande stödjer Avfall Sveriges avfallshierarkin som princip. De synpunkter som lämnas i detta yttrande tar sin utgångspunkt i behovet av att minska mängden uppkomna restmassor i det fall sådana kan undvikas, minska mängden icke-farliga massor som lämnas till deponi samt öka andelen avfall som återvinns på ett säkert sätt som konstruktionsmaterial i anläggningar. Resurser ska återanvändas eller återvinnas om det är lämpligt.

Avfall Sverige vill inledningsvis kommentera dokumentets omfattning. Att dokumentet är detaljrikt är positivt, men gör det också svårtillgängligt. Dokumentet bör kunna kortats ner, bland annat genom att upprepningar tas bort. Ett par exempel finns på sidan 60 (*Även för skydd av grundvatten är det viktigt ... som för grundvatten, är det även för ytvatten är det viktigt att...*) samt på sidorna 16 och 19 där det två gånger per sida står att det är viktigt att verksamhetsutövaren dokumenterar hur denne bedömt om massorna är avfall eller inte, eller biprodukt.

Begreppet "viktigt" nämns 30 gånger. Det bör övervägas när det behövs. Handläggare kan komma att prioritera det som anges som viktigt, utan att det finns skäl i det enskilda fallet. I stället kan exempelvis förtydligas när en viss åtgärd ska prioriteras.

Det skulle underlätta med en övergripande sammanfattning, en lathund eller kortversion som på ett översiktligt sätt förklarar huvuddragen i en riskbedömnings två huvuddelar; provtagning/undersökning samt redovisning av spridning- och exponeringsscenarioer (förslagsvis med en konceptuell modell).

Det hade varit bra om Naturvårdsverket och/eller länsstyrelserna arrangerar en återkommande utbildning till en rimlig kostnad, i hur vägledningen ska tillämpas. Detta för att säkerställa kompetens och likabehandling i provnings- och tillsynsärenden i dessa komplicerade ärenden som innehåller målkonflikter mellan resurshushållning och giftfri miljö.

När en ny eller justerad vägledning publiceras bör det framgå vad som är ändrat, borttaget eller nytt jämfört med tidigare versioner.

3. Syfte, målgrupp, avgränsning, innehåll (kap. 1)

Meningen Massor kan klassas antingen som biprodukt eller avfall bör justeras till produkt, biprodukt eller avfall.

På sid. 7 (kap. 1.1 och 1.2) står det att *Vägledningen är också ett stöd för att bedöma om en verksamhetsutövare som klassat sina massor som...avfall som upphört att vara avfall, har gjort en riktig bedömning*, men längre ner står det tvärtom att *Vägledningen kan inte ses som kriterier vid en bedömning av om något anses ha upphört att vara avfall*. Det är oklart vad som egentligen avses.

Beslutsträdet för användning i anläggningsändamål (Figur 1) är bättre än tidigare. Eventuellt skulle läsaren vara behjälpt av ett exempel, beskrivet i textform, kopplat till figuren. I ett sådant skulle man kunna beskriva de olika beslutspunkterna i arbetsgången kortfattat, med hänvisningar till respektive avsnitt i den huvudsakliga textdelen. Exemplet skulle kunna vara i form av en bilaga.

4. Utgångspunkter för en hållbar masshantering (kap. 2)

Det är bra att cirkulär och resurseffektiv masshantering nämns, även om Avfall Sverige önskat att resurshushållning lyftes tydligare som en av de grundläggande utgångspunkterna för en sammantaget hållbar masshantering.

Beskrivningen att en viss skyddsnivå (kap. 2.1.2 och 6.4.1) inte är en nivå som en verksamhet får "förorena upp till" kan i praktiken innebära krav i enskilda fall på att dagvattnet från anläggandet av en väg i stadsmiljön med massor som återvinns (eller återanvänds på platsen) ska renas till dricksvattenkvalitet och att endast MRR-massor godtas, med motiveringen att verksamhetsutövaren "inte får förorena upp till dricksvattennormen" eller "inte förorena upp till KM-nivå". Naturvårdsverket bör förtydliga avsnitten tydligare om att det inte är så det ska tolkas.

5. Verksamheter som hanterar massor (kap. 3)

I Figur 2, översta hörnet till vänster, anges 10 kap. miljöbalken och väglagen men ofta är ingen av dessa tillämpliga vid återanvändning av massor i ett arbetsområde/projekt. Det kan röra sig om "naturliga" massor, eller lätt förorenade massor där det inte heller finns något ansvar enligt 10 kap. miljöbalken. Därför bör även 2 kap. 3 § miljöbalken anges.

Vägledningens syfte upprepas på flera ställen i dokumentet, även här. Uppprepningar bör undvikas. Texten om Naturvårdsverkets tillsynsansvar är motiverad eftersom det vid tiden för den föregående remissen ifrågasattes i fråga om massor som inte är avfall. Dock platsar texten bättre i kap. 1.2 Avgränsning. Även beskrivningen av begreppet miljöfarlig verksamhet kan flyttas dit, men det kan också räcka med hänvisning till Tolkning av centrala begrepp.

6. Uppkomst av massor (kap. 4)

Det är bra att slaggrus nämns, så att det görs tydligt att handboken är relevant för denna materialkategori. Återvinning av slaggrus är, och kommer fortsatt att vara, en viktig fråga för många kommunala avfallsorganisationer.

Första strecksatsen i inledningen kan förenklas till: *...om massorna utgör ett avfall eller ej.* Det blir märkligt att nämna endast alternativet biprodukt.

Vad gäller fjärde strecksatsen anser Avfall Sverige att rekommendationen att kontrollera mottagaren bör begränsas till de fall där massorna är avfall, eller massorna anses vara biprodukt och sådan mottagarkontroll är av betydelse för att säkerställa att biproduktkriterierna är uppfyllda (15 kap. 1 § andra stycket 1, 2 och 4 miljöbalken). Det är varken motiverat eller rimligt att i andra fall kräva att en säljare ska kontrollera närmare om användaren uppfyller anmälnings- och tillståndskrav för att använda matjord, makadam, stenar eller andra ickefarliga biprodukter.

Sista stycket på sidan 20 är förvirrande eftersom sista meningen skriver om avfall, när texten avser biproduktkriterier. Det vore lämpligt att byta ut "innesluta ett avfall" till "innesluta ett restmaterial" eller "...massor", och/eller att avsluta med att ange att massorna i sådana fall inte kan anses uppfylla kriterierna för att vara biprodukt.

Vad en produkt/biprodukt är lämplig att användas för beror bland annat på tänkt användningsområde. Riskbedömningen ska enligt Naturvårdsverket (sidan 20) inte göras utifrån den plats massorna senare ska användas. I stället "kan tillsynsmyndigheten exempelvis jämföra massorna med innehållet och egenskaperna hos motsvarande produkter som finns på marknaden". Avfall Sverige konstaterar att det innebär jämförelse med jungfruliga material som naturgrus eller bergkross. Formuleringen kan behöva förtydligas eftersom den kan uppfattas av tillsynshandläggare som att ett material måste ha samma renhetsgrad och kvalitet som motsvarande produkter som finns på marknaden,

vilket riskerar att inte bara hindra att ett material klassas som biprodukt, men också hindra återvinning av olika typer av massor. Samma kriterium - *inte leder till allmänt negativa följder...* gäller nämligen för att ett avfall som har genomgått ett återvinningsförfarande ska upphöra att vara avfall, och Naturvårdsverket anger att samma riskbedömning ska göras som för biprodukter (sid. 24).

Naturvårdsverket anger (sid. 21) att riktvärdesnivåerna inte ska användas på massor med egenskaper som skiljer sig från jord och att sådana material därför bör laktestas. Uttalandet bör nyanseras och jordegenskaper förklaras närmare. Beakta i sammanhanget att matjord inte är inert, men är en viktig resurs som i hög grad bör återanvändas.

Naturvårdsverket anser att kriteriet "inte leder till allmänt negativa följder" bara kan anses uppfyllt i de fall det inte krävs särskilda skyddsåtgärder – sådana som inte bara är del av en normal och planerad konstruktion. "Passiv skyddsåtgärd" är alltså godtagbar, t.ex. den asfaltering som ändå skulle skett vid användning av jungfruligt material. Men exempelvis åtgärd i syfte att innesluta avfallet i kombination med krav på uppföljande provtagning, skulle räknas som "särskild skyddsåtgärd" och innebära att kriteriet inte uppfylls. Därmed kan materialet inte vara biprodukt, och om materialet var avfall kan det inte anses ha upphört att vara avfall. Avfall Sverige ser att det kan vara en befogad bedömning i dessa fall, men problemet är hur motsvarande bedömning påverkar de praktiska möjligheterna till återvinning av avfall i anläggningsändamål.

7. Mottagning och bearbetning (kap. 5)

Naturvårdsverket anger i andra strecksatsen att bedömningen huruvida massorna upphört att vara avfall ska bedömningsen ske för samtliga fraktioner, d.v.s. för varje enskild avfallsfraktion, och för samtliga användningsområden. Men rekvisiten i 15 kap. 9 a § miljöbalken, ställer inte sådant krav. Det är också oklart huruvida inblandat sekundärt material, som slaggrus eller betongkross i betong, upphör att vara avfall eller inte vid sådan återvinning: Kommer inblandningen innebära att materialet upphör att vara avfall, eller innebär det tvärtom att betongen anses vara avfall? Vid en jämförelse med texten om asfalt på sid. 37, kan dock antas att svaret blir att avfallet återvinns som insatsråvara och upphör att vara avfall, under förutsättning att halter och utlakningsnivåer är på en godtagbar nivå.

8. Användning av massor – Bedömning av prövningsnivå (kap. 6)

Det är positivt att vägledningen använder de i branschen etablerade begreppet MRR-, KM- och MKM-massor.

Naturvårdsverket anger att för att ett avfall ska kunna bedömas lämpligt förutsätts att avfallet kan ersätta ett annat material med vidtagande av *samma* försiktighetsåtgärder som krävs för att skydda miljö och hälsa i den aktuella användningen. Det är också det uttrycket som används i den svenska översättningen av direktivet. Avfall Sverige ser här att den svenska lagstiftningen kan innebära en viss överimplementering: Det står inte

försiktighetsåtgärder i de övriga språkversionerna, utan i stället står det samma försiktighetsförhållanden (same conditions of environmental protection, les mêmes conditions de précaution...) eller *grad* av försiktighet (el mismo grado de cautela con el medio ambiente). Ordalydelsen ”samma åtgärder” är ett hårdare krav. I refererade dom kom domstolen fram till att det ankommer på [prövningsorganet] att kontrollera dels huruvida verksamhetsutövaren skulle utföra åtgärden även om denne inte kunde använda [avfallet], dvs om avfallet ersatte annat material, dels huruvida det avfall som planerade att användas var lämpligt för åtgärden utifrån riskerna för miljö och hälsa. Om det inte gjorde det var det fråga om bortskaffande, inte återvinning.

Avfall Sverige definierar idag slaggrus från energiåtervinningen som ett avfall, inte en biprodukt från energiproduktionen. Slaggrus kan ofta vara lämpligt att återvinna som anläggningsmaterial, i stället för att det deponeras, och som ersättning för ändliga råvaror som naturgrus och makadam. Halt- och utlakningsnivåer beror till stor del på tänkt användningsområde och eventuellt lämpliga skyddsåtgärder. Avfall har ofta någon egenskap som leder till att det är ett avfall och inte exempelvis en biprodukt. Till exempel har slaggrus högre totalhalt av oorganiska ämnen, som tungmetaller som inte har kunnat tas ur materialet, men vid återvinning av slaggrus tas hänsyn till detta genom en riskbedömning utifrån bland annat lämplig användning och skyddsåtgärder.

Analysen av slaggrus visar att gränsvärden överskrids för totalhalter och att flera gränsvärden överskrids för L/S 10 utlakning, men att L/S 0,1 utlakningens gränsvärden inte överskrids. Vid kompletterande analyser av exempelvis biotillgänglighet klarar slaggruset flera gränsvärden på totalhalt, men inte alla. När slaggrus ska återvinnas görs en riskbedömning i fråga om påverkan på grund- och ytvatten, markmiljö och människors hälsa. Här kan ofta visas att påverkan är ringa och att anmälningsplikt bör gälla, vilket också har godtagits av prövningsmyndighet. Särskilda skyddsåtgärder kan göras för en extra säkerhet mot utlakning. Dock innebär Naturvårdsverkets vägledning att en handläggare som trots ovanstående är orolig för utlakning kan kräva vattenprovtagning för uppföljande kontroll av en vägkonstruktion, även där det lagts ett tätskikt som en extra skyddsåtgärd. Det kan handla om återvinning av slaggrus, men också återvinning av jordmassor med någon enstaka förorening som överskrider MKM-värden. En passiv skyddsåtgärd ändras därigenom av tillsynsmyndigheten till en icke-passiv, och myndighetens osäkerhet medför att en anmälningspliktig åtgärd blir tillståndspliktig. En tillståndsprövning är mycket kostsam och tar lång tid. Risken är också att befintliga, och redan anmälda användningar av avfall i anläggningsändamål i efterhand anses tillståndspliktiga, för att myndigheterna beslutat om någon kontrollåtgärd eller annan ”särskild skyddsåtgärd”. Det vore högst rättsosäkert.

Högst upp sid. 33 nämns 2 kap. 3-4 §§ miljöbalken. Avfall Sverige anser att även 2 kap. 7 § miljöbalken – rimlighetsavvägningen - bör anges här.

Lika skyddsnivåer bör, som Naturvårdsverket anger, eftersträvas inom områden med samma markanvändning (kap. 6.4.4), men som Avfall Sverige angett i tidigare yttrande anser vi inte att det är tillräcklig grund för att vid en exploatering gräva och köra bort MKM-massor under en väg bara för att vägen går genom ett KM-område.

Avfall Sverige påminner (kap. 6.4.5) om vad vi anfört tidigare om att det bör påminnas om att riskbedömning kan ha gjorts i tillståndsprövningen och redan omfattas av gällande tillstånd, exempelvis för användning av konstruktionsmaterial på deponi.

Naturvårdsverket konstaterar att det i dagsläget inte finns något allmänt tillgängligt system för att dokumentera var massor av olika kvalitet placeras. Inte heller var resultaten av utförda provtagningar och laktester registreras. Avfall Sverige vill åter igen peka på behovet av förbättringar här. Ett nationellt eller åtminstone regionalt system hade kunnat minska behovet av återkommande provtagningar och dyra laktester i en och samma område. Särskilt användbart hade det varit vid akuta grävarbeten som exempelvis ledningsbrott, där det inte finns någon tid att göra provtagningar och avvakta analys.

Det är bra att det i vägledningen anges volymgränser för vad som ska anses vara små respektive stora mängder massor (bl.a. 6.4.7). Avfall Sverige anser att vägledningen även bör ange att det för *helt ringa* volymer kan vara helt orimligt att utan särskilda skäl kräva redovisning av totalhalter. Det kan exempelvis gälla några tiotals kubikmeter jord vid mindre (och ofta akuta) ledningsarbeten eller anläggande av ett staket. En nedre volymgräns bör därför anges, åtminstone då en okulär kontroll inte ger anledning att misstänka förorening. Provtagning och analys medför väsentliga kostnader och dröjsmål i ofta samhällsviktigt arbete, men också transportarbete fram och tillbaks till provtagningsplats och avlägsna lab med kemikalieintensiva analyser.

Vad gäller kornstorlek (6.4.8) menar Avfall Sverige att för vissa typer av massor, som utsorterad sten eller stora enheter av till exempel betong, är worst case alltför negativt i förhållande till verkligheten. För återvunnet stenmaterial borde det anses tillräckligt med en visuell kontroll att stenarna är rena eller en kortstorleksfördelning som visar att finmaterialet är borta.

9. Generella riktvärden (kap. 7)

Avfall Sverige önskar att det tydligare anges att riktvärden inte är bindande gränsvärden, inte heller för bedömningen av om anmälnings- eller tillståndsplikt föreligger.

Det är bra att Naturvårdsverket sätter lägstagränser för krav på lakttest. Små anläggningsprojekt ska kunna göras med väsentligt enklare underlag. Eftersom tidsåtgången för totalhaltsanalys är ca 2 veckor medan tidsåtgången för utlakningstest (Co) är ca 8 veckor, gör krav på lakttest stor skillnad på den redan begränsade tiden mellan utfärdad mark-/bygglov och gräv-/byggstart och medför ofta i sig att massorna behöver

transporteras bort redan innan man vet resultaten. Lakttest är dessutom mycket kostnadskrävande. Om totalhalter och kunskapen om massorna inte ger anledning till att misstänka avvikelser, borde inte lakttester behövas för tillsynen. Åtminstone bör man kunna motivera kravet bättre än att bara hänvisa till mängder.

Vägledningen hade behövt en bättre överblick över rekommenderade mängdgränser, nu är det lite rörigt och det behöver ges exempel på material som inte är jord där det kan finnas anledning att genomföra lakttest, även vid mindre mängder än 1000 ton. Exempelvis kan Tabell 1 och 3 kompletteras. Naturvårdsverket anger följande:

- För mindre mängder räcker för analys av totalhalt, medan för större mängder bör krävas att även utlakning analyseras (kap 6.4.7). – Avfall Sverige ser att var gränsen går mellan mindre och större mängder framgår inte där. Av tabell 3 framgår dock att gränsen är <1 000 ton.
- För naturliga massor ”behöver det inte alltid vara nödvändigt” att kräva lakttest från ca 1 000 ton (kap. 8.2). - Det framgår också av en parentes i tabell 3.
- Även i kap. 7.1 anges 1 000 ton som gräns, i fråga om att enbart använda totalhalter för bedömning utifrån generella riktvärden. Framgår även av tabell 3.
- Om den totala mängden som ska användas i KM-område är mer än 50 000 ton, bör en platsspecifik bedömning göras, skriver Naturvårdsverket i kap. 8.3.3. – Detta kan illustreras i tabell 3 på ett tydligare sätt.
- För mer än 100 000 ton rekommenderar Naturvårdsverket alltid tillståndsplikt (se kap 6.2.3). – Det framgår dock inte av tabell 3 eller tabell 1 (faktorer som påverkar provningsnivån).

Det vore bra med en närmare exemplifiering om vad som menas med ”samma plats”, utöver att det är de geologiska förhållandena som avgör hur stort eller litet område som kan anses vara ”samma plats”. Avfall Sverige menar att en stadsgata eller ett exploateringsområde i många fall kan anses utgöra samma plats.

Det bör anges översiktligt (se sist på sidan 40) hur man rent praktiskt fastställer biotillgänglighet för ett material.

Det framgår inte hur Naturvårdsverket kommit fram till utlakningsgränsvärdet L/S 10 för antimon 0,04 (tabell 2). För arsenik (0,05) och kadmium 0,004 ligger utlakningsvärdena på lägsta möjliga rapporteringsnivå (Eurofins). Detta innebär risk för feltolkning av analysresultat.

10. Olika typer av massor (kap. 8)

Avfall Sverige menar att den diskussion Naturvårdsverket för kring införandet av begreppet ”naturliga massor”, är positivt. Det kan resultera i att onödiga överskottsmassor kan förebyggas, så att massor av såväl MRR-, som KM- och MKM-massor i större utsträckning

kommer att kunna ligga kvar eller användas för konstruktion inom verksamhetsområdet där de uppstått. Däremot kan det bli förvirrande att införa ett nytt begrepp som dessutom kan missuppfattas.

I kap 8.3.3 Bedömning av lämplighet ur miljö- och hälsosynpunkt, anges att KM i många fall bör kunna användas som grund för bedömningar av om användningen kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön inom områden med känslig markanvändning. Känsliga markområden, skriver Naturvårdsverket, inkluderar anläggningar (exempelvis vägar, bullerskyddsvallar mm.) som uppförs inom bostadsområden, skolor, förskolor, parkmark, idrottsplatser och andra områden där människor och djur har tillträde att vistas på området och kan komma i kontakt med anläggningen där massor använts mer än bara tillfälligt. Avfall Sverige jämför här med det som anges i kap. 6.4.4 att lika skyddsnivåer bör eftersträvas inom områden med samma markanvändning. Det vore bra om kapitlet och 8.3.3 hänvisade vidare till kap. 8.4.1. *Bedömning som biprodukt eller om avfall upphör att vara avfall.* Där anges att "För material som avses användas i till exempel vägkonstruktioner eller annan typ av grundläggning som förses med skyddande skikt, bör riktvärden för MKM i många fall kunna utgöra en del av dokumentationen för att visa på acceptabla risker." I kap. 9.1.1. pekar Naturvårdsverket också på att höga riktvärden kan komma att räknas fram för massor under hårdgjorda ytor under vissa förutsättningar. Avfall Sverige välkomnar detta men bedömer att handboken verkar landa i en tillståndsprovning, trots formuleringen i kap. 8.4.1.

11. Platsspecifik riskbedömning (kap. 9)

Det är bra att Naturvårdsverket förtydligar det faktum att gällande riktvärden inte sällan överskrids för vissa ämnen i lokala och/eller nationella bakgrundshalter och att en platsspecifik bedömning kan medföra att detta kan accepteras.

I kap 9 anges att toxikologiska bedömningar kan ingå i en platsspecifik riskbedömning, vilket är bra. Detta lyfts även i kap 9.1.3 under rubriken biotillgänglighet.

Enligt kap 9.1.3 *Hantering av skyddsobjekt*, under rubrik Uppehållstid, ska hänsyn tas till att exponeringstid även ska innefatta tid som personer vistas på andra områden så att en kumulativ effekt bedöms. Vad gäller anläggande av exempelvis slaggrus som bärlager i hårdgjord väg, utgör damning under anläggandefasen den helt dominerande orsaken till exponering för människors hälsa. Långtidsmätningar som inte tar hänsyn till denna begränsning torde inte vara representativa.

Den vägledning som i nuvarande handbok om masshantering berör sluttäckning av deponier kommer enligt information från Naturvårdsverket att tas bort och senare ingå som en del i vägledningen om deponering av avfall – Avfall Sverige anser att även

användning av avfall i anläggningsändamål på deponi behöver ingå i den handboken eller med hänvisning från den nu remitterade.

För fortsatta kontakter i dessa frågor hänvisar vi till Andrea Hjärne, senior miljöjurist, andrea.hjarne@avfallsverige.se, samt Fredrika Stranne, rådgivare deponi- och avfallsanläggningar, fredrika.stranne@avfallsverige.se, telefon 040-35 66 00

Med vänlig hälsning,
Avfall Sverige

Tony Clark
Vd